

Предраг Палавестѐра

ИЗЛОЖБА О ПЕКИЋУ У НАРОДНОЈ БИБЛИОТЕЦИ СРБИЈЕ

Ова изложба посвећена је животу и раду Борислава Пекића, а отвара се у Народној библиотеци Србије поводом седамдесетогодишњице његовог рођења. Око нас су документи, фотографије, артефакти, књиге, писма и друга сведочанства о једном чудном животу и плодном књижевном делу, које стоји у самим врховима српске књижевности XX века и поуздано означава многе кључне моралне и друштвене теме друге половине тога столећа. Изложбу је приредила г-ђа Драгана Типсаревић, библиотекар Народне библиотеке у Краљеву, која се већ и раније огледала у сличним пословима и која ретким упорством и спретношћу, није жалила труда да, уз помоћ пишчеве супруге г-ђе Љиљане Пекић, прикаже животни и стваралачки пут Борислава Пекића. Изложба је замишљена и остварена зналачки и промишљено, са оданошћу и поштовањем према Пекићу и са одличним познавањем његовог књижевног рада и проницљивим разумевањем свеколиког културног, духовног и историјског контекста из којег је то дело израсло. Изложба упућује на то како да се приђе Пекићевом делу и шта из тога дела да се прими и преузме: одломци из Пекићевих књига читава су једна антологија његове мисли, а делови критичких запажања и тумачења драгоцени су приручник за сналажење у огромној маси речи и идеја које заплусну свакога ко уђе у пространи, горко иронични, истинити и фантазмагорични свет Борислава Пекића.

Пекићев духовни живот и његово оштро критичко расуђивање, као и свеколико његово књижевно дело, представљају речиту и чврсту антитезу многим мралним посртајима српске културе у другој половини XX века. Основна снага тога деловања била је критичка енергија незадовољства и демистификације, изоштрена управо у његовом нараштају, у интелектуалним круговима саучесника без моћи, сведока без тежине и утицаја. Тако

је Пекић постао симбол истрајности у једном променљивом времену, стамени стуб на немирном простору колебања, мера доследности на пораженој страни белих, у једном поколењу које се, на црвеној страни, свагда болно мењало у сталном тражењу најбољег пута и часног излаза. Човек уверења а не апостол догме, Пекић је видео да у полуделом свету ниједна истина није коначна: своје личне промашаје и заблуде најчешће је поштено признавао. У времену када се живело без правних институција, у једној средини лишеној трајних демократских навика, он је више веровао у духовно оздрављење просвећених грађана него у политичка решења пробужених нација. У сваком тренутку био је спреман да своју сумњу подели са људима других погледа и другачијега искуства.

Живећи од младости на самим рубовима крајности, најпре у тамници, потом у прикрајку, затим у туђини, једнако и у немаштини и у обиљу, у затворској тескоби и у раскоши обасјаног света, у проклетству одбачених и у гордости славних, Пекић је имао прилику и способност да види ствари како се оне могу видети само из даљине. Његова генерација, израсла на Балкану, у „ћорсокаку Европе”, на „полуострву чуда”, стасала је у једном мутном међувремену између две епохе и две цивилизације, када природом, местом и часом свог рођења ни у једном тренутку није могла ни да утиче на историју, нити да мења свој свет. Та генерација могла је једино да охрабрује духове и да у људима подиже критичку свест, и да у таквом послању покуша остварити своју судбину. Као књижевник и као грађанин, Пекић није одолео ниједном изазову свога времена.

То добро показује и ова изложба, која је сада отворена.

Београд, 29. септембар 2000